

PELS RIJCKEN

Magazine

#7
26

PELS RIJCKEN MAGAZINE JAARGANG 3 | JANUARI 2026

**“RUIMERE
BEVOEGDHEID
VOOR UITVOERDERS
VAN VONNISSEN”**

Rinus Otte, voorzitter College van
procureurs-generaal Openbaar Ministerie

Ook omdat
het soms
kleurrijk
werk is,
dat het
hart van de
samenleving
raakt.

PELS RIJCKEN

Onvermoeibaar

Aan de misdaad en het strafrecht worden talloze podcasts, films en berichten in de nieuwsmidia gewijd. Als mensen denken aan de rechtsstaat, dan associëren zij dat al snel met dit onderdeel daarvan. Als kantoor staan wij diverse instituten bij die zich met strafrechtpleging bezighouden. In deze editie geven wij daar onder meer een inkijkje in.

In het interview met Rinus Otte, de voorzitter van het College van procureurs-generaal krijgen wij inzicht in het beleid van het OM en zijn onderliggende afwegingen. Het OM staat permanent voor grote uitdagingen, want criminaliteit is 'als woekerend onkruid', zo zegt hij. Ook gaat hij in op onze rol als landsadvocaat en hoe wij kunnen bijdragen 'in de moestuin van de samenleving'. Voor het verhaal over het nieuwe Wetboek van Strafvordering luisterden wij mee met strafrechtadvocaat Marianne Hirsch Ballin die aan een groep rechtenstudenten van de Tilburg University college gaf.

Zij legde uit dat onze strafrechtadvocaten bijstand verlenen aan onder meer de politie en het OM in civiele procedures, zoals bij een aansprakelijkstelling. Marianne adviseert bijvoorbeeld ook de politie over de nieuwe regelgeving voor strafvordering. Het verhaal van de programmadirecteur van de politie over de inspanningen voor invoering daarvan is ronduit indrukwekkend.

Advocaat Gijsbrecht Nieuwland gaf een inkijkje in een van de zaken die hem is bijgebleven als advocaat van het OM. Soms is het werk dan inderdaad zo intrigerend als al die films doen vermoeden. De zaak over de diefstal van vijf schilderijen die tot ons cultureel erfgoed behoren, is zo'n voorbeeld. Gijsbrechts ervaring leert hoe het strafrechtelijk optreden door politie en justitie kunnen worden aangevuld vanuit het civiele recht.

De onvermoeibare inspanningen die de instituten in de strafrechtketen plegen, waarbij ze soms onder grote maatschappelijke druk de verbinding en openheid blijven zoeken, verdienen onze waardering. Onze bijstand aan hen vormt een belangrijk onderdeel van onze praktijk waar we graag invulling aan geven. En ja, ook omdat het soms kleurrijk werk is, dat het hart van de samenleving raakt.

Ik wens u veel leesplezier.

Sandra van Heukelom-Verhage

Inhoud

06

DE ZAAK

OVER DE SCHOTTEN VAN
HET STRAFRECHT HEEN

14

DE JURIDISCHE
WERKELIJKHEID
VAN: DE POLITIE
EN HET NIEUWE
WETBOEK VAN
STRAFVORDERING

20

IN GESPREK MET
RINUS OTTE,
OPENBAAR
MINISTERIE:
“RUIMERE BEVOEGD-
HEID VOOR
UITVOERDERS”

24

INZICHT IN
BESTUURSRECHT
PROCEDURES
ONDER SPANNING

28

KOFFIE MET ...
... KATRIEN
WINTERINK

12

UIT DE
LANDSPRAKTIJK

31

KORTE BERICHTEN

36

BLIKVANGER

DIT MAGAZINE
PER MAIL
ONTVANGEN?
ABONNEER
JE VIA DE
QR-CODE!

COLOFON De advocaten van Pels Rijcken bieden juridisch advies en advocatuurlijke bijstand aan cliënten, zowel in als buiten rechte. We zijn het kantoor van de landsadvocaat. Onze cliënten zijn de Nederlandse Staat, andere overheden zoals gemeenten, provincies, waterschappen en private partijen zoals onderwijs- en zorginstellingen en het bedrijfsleven.

MAGAZINE Met dit magazine geven wij periodiek een inblik in ons kantoor en in ons werk. Door verhalen van de mensen die samen Pels Rijcken vormen en door interviews met onze cliënten. Pels Rijcken Magazine verschijnt vier keer per jaar.

REDACTIEADRES

Bezuidenhoutseweg 57,
2594 AC Den Haag,
telefoon: +31 70 515 3000,
e-mail: reactie@pelsrijcken.nl

REDACTIE Pels Rijcken

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Chris Bonis (fotografie), Daphne van Dijk (tekst Koffie Met...), Grieteke Meerman (tekst De Zaak), Ontwerpwerk (redesign), Sebastiaan van Denzel (fotografie), Valerie Kuypers (fotografie), Van Deventer (drukwerk), Wouter Romeijnders (fotografie).

ABONNEREN EN WEBSITE

Alle voorgaande nummers, losse bijdragen en abonneermogelijkheden zijn ook te vinden op pelsrijcken.nl/actueel/magazine.

Een man die in 2008 strafrechtelijk was vrijgesproken van heling van vijf schilderijen en witwassen, werd in 2020 door de civiele rechter alsnog aansprakelijk gehouden voor de schade die de Nederlandse Staat had geleden door zijn betrokkenheid bij deze strafbare feiten. Advocaat Gijsbrecht Nieuwland, die de Staat bijstond, legt uit wat hieraan voorafging en licht toe welke juridische inzichten deze bijzondere zaak oplevert.

Over de schotten van het strafrecht heen

Aan deze zaak werkten de volgende advocaten mee: Gijsbrecht Nieuwland en Max Beekes

“Geen dagelijkse kost”, noemt advocaat Gijsbrecht Nieuwland de civiele zaak die hij in 2018 namens de Nederlandse Staat aanspande tegen een man uit België. Waar het om ging, was de terugvordering van een bedrag van achthonderdduizend euro dat was zoekgeraakt bij een undercoveractie om met een ‘pseudokoop’ gestolen kunstwerken op te sporen en terug te halen. Diezelfde man was in 2008 nog vrijgesproken voor betrokkenheid bij heling – van diezelfde schilderijen – en witwassen wegens gebrek aan bewijs.

“Toen ik voor het eerst las over deze zaak, was al duidelijk dat er vijf schilderijen waren geroofd uit een museum en weer in het vizier van de politie waren gekomen. Ik dacht wel: dit klinkt als het begin van een jongensboek. Vervolgens mocht ik me ook nog verdiepen in de kleurrijke opsporing die daarop volgde. De politie zette infiltranten in om zicht te krijgen op wie de schilderijen te koop aanbood en of daar nog weer mensen achter zaten. Dat was heel bijzonder om te lezen”, aldus Nieuwland.

Maar wat deze zaak vooral ongewoon maakt, is dat de Staat de man civielrechtelijk aansprakelijk stelde voor zijn betrokkenheid bij strafbare feiten, terwijl hij daarvan door de strafrechter onherroepelijk was vrijgesproken. Tussen die twee sporen bestaat een groot verschil: waar het in de strafzaak ging om het bewijzen van schuld, stond hier het vestigen van civielrechtelijke aansprakelijkheid centraal. De man was ‘gedaagde’ in plaats van ‘verdachte’. Nieuwland: “Hem opnieuw strafrechtelijk vervolgen kon niet. Dat zou in strijd zijn met het rechtsbeginsel ‘ne bis in idem’: je mag niet twee keer voor hetzelfde worden vervolgd.”

De verdwenen acht ton

Het verhaal begint in 2002, met de diefstal van vijf schilderijen uit het Frans Hals Museum in Haarlem. Als de kunstwerken in 2007 in het helercircuit opduiken, zetten politie en OM infiltranten in en komt er een deal: vijf schilderijen voor een totaalprijs van anderhalf miljoen euro, te overhandigen in drie gelijke delen.

GETTY IMAGES/ANDYBORODATY

TWEE ROUTES

Zodra alle kunstwerken bij de derde transactie zijn veiliggesteld, worden de betrokkenen, toen nog allen als verdachten – onder wie de man uit België – aangehouden. Op dat moment is er al één miljoen euro aan losgeld daadwerkelijk overhandigd, waarvan slechts een kleine twee ton wordt teruggevonden. De resterende acht ton verdwijnt spoorloos.

In 2014, jaren na zijn vrijspraak in 2008, legde de man een getuigenverklaring af in de ontnemingszaak tegen twee veroordeelde verdachten. Daarin verklaarde hij dat hij wel degelijk betrokken was geweest bij de heling van de schilderijen en bovendien een deel van het losgeld had opgestreken, naar eigen zeggen 350.000 euro. Dat was voor het OM de cruciale aanleiding om in 2018 een civiele procedure tegen de man te starten. De bekentenis vormde het belangrijkste bewijs op basis waarvan de rechter hem uiteindelijk aansprakelijk hield voor de acht ton schade die de Staat had geleden.

Het zou kunnen dat de man zich in het getuigenverhoor veilig waande voor verdere juridische gevolgen van zijn uitspraken, vermoedt Nieuwland.

“Tijdens het verhoor dacht hij dat hij geen risico meer liep en het dus gerust kon vertellen. Voor de strafrechtelijke risico’s klopte dat, maar hij hield denk ik geen rekening met het civiele traject dat hierdoor juist mogelijk werd gemaakt.”

Two routes naar aansprakelijkheid

In de civiele zaak waren twee verschillende ankers waar de aansprakelijkheid voor de verdwijning van het losgeld op kon worden gebaseerd. Het eerste was onrechtmatig handelen. “Dat onrechtmatig handelen bestond uit betrokkenheid bij heling en witwassen. Dat riep natuurlijk wel de vraag op hoe dat zich verhiel tot de eerdere vrijspraak door de strafrechter. Maar het was wel de route met de grootste kans op vergoeding van de volledige schade. Want als iemand op een of andere manier betrokken is bij zo’n onrechtmatige transactie – ook al verdient

hij daar zelf niet het volledige bedrag aan, in dit geval die acht ton – dan kun je hem toch voor het hele bedrag aanspreken”, aldus Nieuwland.

Het tweede anker was het aantonen van ‘ongerechtvaardigde verrijking’. “Dit is een moreel neutralere route, omdat daarvoor geen bewijs van verwijtbaar handelen nodig is. Wel was vereist dat kwam vast te staan dat hij een bepaald bedrag van het losgeld ook daadwerkelijk had weten te bemachtigen en houden.” En was dat dan de 350.000 euro waarover hij zelf had verklaard, of de volledige acht ton, zoals de Staat vermoedde op basis van andere informatie? Zou de eerste route op niets uitlopen, dan was het plan om op de tweede terug te vallen. Maar zover is het niet gekomen, omdat zowel de rechtbank als het hof oordeelde dat de man onrechtmatig heeft gehandeld, waardoor de Staat schade heeft geleden.

JAN STEEN, PUBLIC DOMAIN, VIA WIKIMEDIA COMMONS

“Civiele terugvordering van verdwenen losgeld gestolen schilderijen”

DRIEDELIGE DEAL

De vijf schilderijen die in 2002 uit het Frans Hals Museum werden gestolen, bleken later in handen te zijn gekomen van hogere echelons van het criminele milieu. Het ging om De Kwakzalver van Jan Steen, De Muzikanten van Cornelis Bega, Drinkgelag van Cornelis Dusart en van Adriaen van Ostade De Kwakzalver en De Tevreden Drinker, die volgens nieuwsbronnen gezamenlijk ongeveer 2,5 tot 3 miljoen euro hadden opgeleverd op de kunstmarkt.

De schilderijen zijn vervolgens veiliggesteld op basis van een pseudokoop; een opsporingsmethode waarbij een opsporingsambtenaar zich voordoot als klant om goederen af te nemen bij een handelaar die verdacht wordt van heling.

Infiltratietraject

De totstandkoming van de pseudokoop was het resultaat van een zorgvuldig infiltratietraject. Een Engelse opsporingsambtenaar speelde de rol van koper en een Nederlandse infiltrant die van zijn vertrouweling. Zij legden contact met de bemiddelaar aan de zijde van de handelaren. Met lunches, borrels en talloze gesprekken wonnen ze hun vertrouwen. Het ministerie van Justitie en Veiligheid stelde vervolgens het geld beschikbaar.

3 tranches

De voorkeur van de opsporingsinstanties lag bij één enkele transactie, waarbij de volledige set kunstwerken gelijktijdig zou worden geleverd. Met een eenmalige betaling zouden de handelaren onmiddellijk worden aangehouden en zou het losgeld niet zoek kunnen raken. Maar de verkopers stonden alleen levering in tranches toe, wellicht uit angst voor een valstrik. Zo ontstond een driedelige deal die de politie dwong om telkens verder te investeren zonder meteen te kunnen ingrijpen.

5 ton

In de eerste tranche werden twee schilderijen geleverd tegen betaling van vijf ton. Welke twee schilderijen dit waren, is nooit bekendgemaakt. Vervolgens verdwenen de handelaren om het geld 'in veiligheid' te brengen.

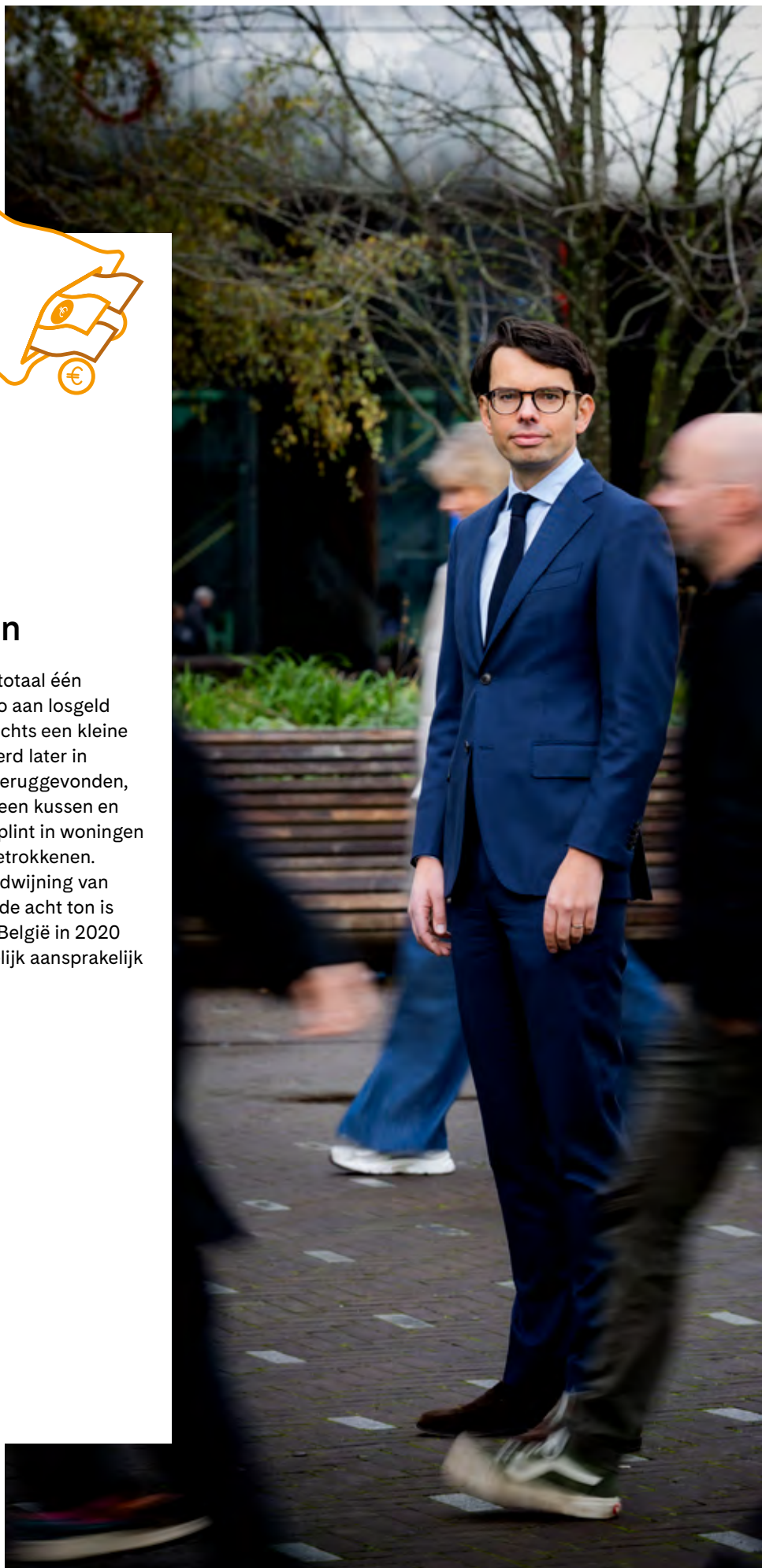
5 ton

De tweede tranche volgde hetzelfde patroon: opnieuw twee schilderijen, opnieuw vijf ton losgeld. Het meest kostbare schilderij vormde de derde tranche, de 'Jantje' genoemd door de betrokkenen, verwijzend naar Jan Steens De Kwakzalver. Zo gauw dit in handen was van de politie, werden de verkopers aangehouden. De laatste vijf ton bleef daarmee in handen van de politie.

1 miljoen

Zo werd in totaal één miljoen euro aan losgeld betaald. Slechts een kleine twee ton werd later in contanten teruggevonden, verstopt in een kussen en achter een plint in woningen van twee betrokkenen. Voor de verdwijning van de resterende acht ton is de man uit België in 2020 civielrechtelijk aansprakelijk gehouden.

Gijsbrecht Nieuwland advocaat

Werkzaam bij Pels Rijcken sinds 2010 en sinds 2021 als partner. Adviseert en procedeert over kwestie op het grensvlak van privaatrecht en strafrecht, zoals strafvorderlijk beslag en schadevergoeding. Advocaat bij de Hoge Raad. Opleiding: Universiteit Leiden (LLM) en de Universiteit van Oxford (MJur).

Verweer verworpen

In zijn verweer betwistte de man de hoogte van de schadevergoeding die de Staat vorderde. Hij voerde aan dat een groot deel van de geldbiljetten gemarkeerd en waardeloos was, en dat hij bovendien niet het volledige restant van de koopsom had ontvangen. In hoger beroep stelde hij dat de civiele procedure onterecht tegen hem was aangespannen omdat hij strafrechtelijk was vrijgesproken, dat de zaak verjaard was en dat de Nederlandse rechter niet bevoegd was omdat Belgisch recht van toepassing zou zijn. De transactie had volgens hem namelijk in België plaatsgevonden. De rechtbank en het hof verwierpen zijn verweer.

Wat hij ook niet mee had in deze zaak, was het rechtsgevoel van eenieder dat dit soort handelen niet moet lonen.

“Dat heb ik ook in mijn pleitnota gezet. Het is eigenlijk ondenkbaar dat deze meneer dit geld mag houden, dat is niet uit te leggen.”

Wanneer strafrecht geen uitkomst biedt

Wat we volgens Nieuwland kunnen leren van deze zaak, is dat het de moeite waard is om buiten de gebaande paden te denken. “Als je in het ene rechtsgebied bent uitgespeeld omdat het instrumentarium tekortschiet, kan het in bepaalde gevallen lonen om over de schotten van de rechtsgebieden heen te kijken. Dat leert je ook dat je niet te snel moet opgeven.”

Dat inzicht is ook relevant voor andere zaken. Als voorbeeld noemt Nieuwland de nieuwe strafrechtelijke kostenmaatregel, die bedoeld is om de maatschappelijke kosten van drugsafval op de daders te verhalen. Bij die maatregel is het op dit moment niet mogelijk om strafvorderlijk beslag te leggen, zoals wel kan bij boetes en ontnemingen. Daarom is hier gekeken

“Onden-
baar
dat deze
meneer
dat geld
mag
houden”

naar de mogelijkheid van civielrechtelijk beslag. De rechtbank ging daarin mee, wat voor het OM een belangrijke manier is om alsnog verhaal veilig te stellen voor zo’n kostenmaatregel.

Een ander voorbeeld betreft de zaak tegen een man die was veroordeeld voor drugshandel en een paar ton aan drugswinsten moest betalen. Maar hij had zijn hypotheekvrije woning aan zijn dochters overgedragen, de koopsom kwijtgescholden en zichzelf een levenslang recht van gebruik en bewoning voorbehouden, waardoor de woning feitelijk immuun werd voor executie. “Wie zou immers een dergelijke woning willen opkopen, wetende dat die nog lange tijd beschikbaar zou blijven voor deze veroordeelde man? Wij zijn toen een civiele procedure gestart en voerden aan dat deze constructie ongeldig was omdat die bedoeld was om schuldeisers, in dit geval de Staat, te benadelen. De rechter volgde dat. Ook hier bood het civiele recht dus een oplossing waar het strafrechtelijke instrumentarium geen soelaas bood.”

Uit de landspraktijk

**“Er is een andere
beweging nodig”**

Zaaksinformatie bieden voor meer inzicht

Tijdens de uitreiking van de Overheidsaward, waarvoor ik als jurylid mocht optreden, klonk het meermaals: het vertrouwen in de overheid staat onder druk. Het gaat er soms hard aan toe, waarbij politiek-bestuurders¹ en ambtenaren² met intimidatie te maken hebben, of nog erger. Eerder al ging het in deze bijdrage al over de bedreiging van toga-dragers. Het ondermijnt onze democratische rechtsstaat en verdient krachtig weerwoord. Maar er is ook een andere beweging nodig.

Zo bedacht de gemeente Heemskerk, als winnaar van de Verkiezing Beste Overheidsinnovatie in 2024, om aan haar inwoners gemeentevlaggen te verstrekken om de prijs te vieren. Voor wie dat wilde, kon er eentje worden afgehaald. Duizend vlaggen moest genoeg zijn, dachten ze nog. Maar zelfs nadat ze voor de tweede keer drieduizend extra vlaggen lieten bijmaken, waren ze in een mum van tijd door hun voorraad heen. Voor Heemskerk een teken dat inwoners trots zijn op hun gemeente.

Voor mij is het ook een voorbeeld van ambtenaren die zich met kunde en creativiteit inzetten voor het publiek belang. Waardoor de relatie tussen overheid en burgers juist wordt versterkt. Dit jaar sleepte de Rechtspraak de prijs in de wacht voor het meest innovatieve overheidsorgaan. Via voorRecht-Rechtspraak beslechten steeds meer rechtzoekenden met een AI-assistent een VvE-conflict. Waar de digitale hulp geen definitieve uitkomst biedt, springt een zaakbegeleider bij. Een aanpak met potentieel om de toegang tot het recht te verbeteren.

Naast het krachtig weerwoord bieden tegen intimidatie toont dit een tweede route. Ambtenaren, gesteund door hun bestuurders, die problemen onder ogen zien en daarna met lef oplossingen zoeken en bieden. Intimidatie, bedreigingen en geweld zijn nooit goed te praten. Nooit. Maar onder het topje van die ijsberg bevindt zich een brede samenleving die met haar overheid vooruit wil.

Als landsadvocaat probeer ik dat op mijn plek, binnen onze mogelijkheden als advocatenkantoor, samen met onze cliënten. Met steun van de secretaris-generaal van het ministerie van Justitie en Veiligheid zoek ik bijvoorbeeld naar manieren om meer inzicht te geven in maatschappelijke rechtszaken. Onbegrip daarover verzwakt het vertrouwen in de overheid en de rechtsstaat in brede zin. Met het publiekelijk verstrekken van zaaksinformatie bieden we meer inzicht in juridische standpunten en de complexe belangenafweging. Het zal vast met *trial and error* gepaard gaan. Maar als dat op kleine schaal al bijdraagt, dan is dat de moeite van het proberen waard.

REIMER VELDHUIS

- ¹ <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/limburgse-bestuurders-klaar-met-intimidatie>
- ² <https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/2025/06/16/agressie-en-intimidatie-richting-rijksambtenaren>

2029

WELTBOD

De juridische
werkelijkheid van:

**De politie
en het nieuwe
Wetboek van
Strafvordering**

De komst van het nieuwe Wetboek van Strafvordering behelst een monsteroperatie. Bedoeling is om met een ‘big bang’ op 1 april 2029 de nieuwe wet in werking te laten treden. In dit verhaal blikken programmadirecteur Martine Vis en advocaat Marianne Hirsch Ballin terug op het wetgevingstraject en schetsen zij de voorbereidingen van de start.

Waar ligt voor de politie het zwaartepunt bij de implementatie van de nieuwe wet?

Martine: “Onze allergrootste opgave is het opleiden van circa 60.000 politiemensen die op 1 april 2029 direct de nieuwe regels uit het nieuwe wetboek moeten kunnen toepassen. Het betekent dat we op diverse opleidings-niveaus en voor alle politieagenten, rechercheurs, arrestantenverzorger, hulpofficieren van justitie en andere specialisten een opleiding in elkaar moeten zetten. Daarnaast moet het ICT-systeem erop worden aangepast, want de nummering van wetsartikelen wijzigt, de teksten wijzigen en natuurlijk de toepassing ervan.

NIEUW WETBOEK

Het nieuwe Wetboek van Strafvordering vervangt de huidige versie uit 1926. Het wordt wel ‘het weggennet van de strafrechtelijke rechtshandhaving’ genoemd. Het huidige wetboek kreeg door de jaren heen vele wijzigingen en verdiende alleen al daarom grondige renovatie. Het nieuwe wetboek bestaat straks uit acht boeken, zoals voor het opsporingsonderzoek, de vervolging, de berechting en de tenuitvoerlegging.

Het betreft een van de meest omvangrijke wetswijzigingen uit de Nederlandse wetgeschiedenis. Het gaat onder meer om een herstructurering van de wet, codificatie van nationale en Europese jurisprudentie, codificatie van beginselen en toevoeging van digitale opsporingsbevoegdheden. Van de verstevigde positie van de rechter-commissaris tot die van het slachtoffer en de opkomst van ‘digitale gegevensdragers’ en de cloud.

Er zijn ruim 2.500 wijzigingen geïdentificeerd waarvoor we werkpakketten ontwikkelen om het allemaal tijdig in te voeren. We zullen de oude brochures voor slachtoffers en verdachten misschien wel middenin de nacht uit de rekken moeten halen en vervangen voor nieuwe versies.”

Hoe ingrijpend wijzigt de strafrechtpleging door het nieuwe wetboek?

Marianne: “Hoewel de uitgangspunten hetzelfde blijven, zijn er toch ook grote wijzigingen voor de praktijk. Het doel is daarbij het vooral eenvoudiger te maken, beter toepasbaar voor de huidige tijd en bij te dragen aan een uitvoering die minder belastend is voor alle betrokkenen. Zo is er in de opsporing gezocht naar een regeling die minder administratieve lasten met zich mee brengt en, anders dan nu, krijgt het onderzoek van gegevens een centrale plek. Er komen beginselen in die we al kennen, maar nu ook in het Wetboek van Strafvordering als beginselen worden gecodificeerd zoals de onschuldpresumptie, het recht op een eerlijk proces en proportionaliteit en subsidiariteit.

De impact op de politieorganisatie, het OM en de rechtspraak is groot. Er zijn straks meer rechter-commissarissen nodig omdat die een stevigere regierol krijgen tijdens het opsporingsonderzoek en vaker een rol zullen spelen bij de inzet van opsporingsbevoegdheden. Onder meer voor de wijziging naar een digitaal straf-dossier moet het OM de ICT-systemen aanpassen. Van de officier wordt een andere manier van werken verwacht, zoals bij het tijdig digitaal beschikbaar stellen van processtukken aan de verdediging om de beweging naar voren mogelijk te maken. En natuurlijk is er de impact voor de politie, die tegelijk met een pensioengolf te maken krijgt. Dat alles is ingrijpend.”

Hoe gaat de opleiding voor de big bang eruitzien voor de politie?

Martine: “Veel dagelijks voorkomende werkzaamheden veranderen. Om politiemensen daarop voor te bereiden, zullen we duizenden lesdagen moeten organiseren. Dagen waarop honderden politiemensen dus niet inzetbaar zijn. Dit gaat de samenleving merken. We moeten daarbij met de hele keten scherp kijken naar de inzet van politiecapaciteit in die periode, zoals voor grote evenementen. Denk aan meermaals de impact die de NAVO-top had op onze beschikbaarheid en dat verspreid over een half jaar.”

Waarom de invoering van de acht boeken dan niet wat meer spreiden?

Marianne: “De inhoudelijke samenhang tussen de delen is daarvoor te groot. Zo verandert het onderzoek ter terechtzitting door de zogenoemde beweging naar voren, waardoor veel meer onderzoek vóór de zitting gaat plaatsvinden. Dat hangt dus ook weer samen met veranderingen in de fase van het vooronderzoek.

Programmadirecteur Martine Vis:

“De hele samenleving gaat het merken. Alleen al omdat 60.000 politiemensen bijgeschoold moeten worden”

Ook verdwijnt bijvoorbeeld de dagvaarding, dat wordt een procesinleiding, welk begrip ook op verschillende plekken in het Wetboek terugkomt. Om dan ten dele de oude en ten dele de nieuwe wetgeving voor strafvordering naast elkaar te laten bestaan, dat is erg complex en nog meer belastend voor de invoering.”

Waarom de opleiding dan niet wat meer spreiden?

Martine: “Als je het mensen nu aanleert, dan ben je de helft alweer vergeten op het moment dat het moet over ruim 3 jaar, zeker omdat tot die tijd de oude regelgeving nog van kracht is. Een half jaar spreiding is waarschijnlijk het meest haalbaar. We zullen bovendien in kleine klassen moeten opleiden, want het verwerken van dit soort praktisch juridische kennis vereist wel enige begeleiding. De juridische werkelijkheid van het politiewerk is groot, maar je kiest niet voor de politie omdat je goed bent in een juridische opleiding. Er zijn wel wat kleinere onderdelen mogelijk om al eerder in te voeren. In de nieuwe wet is het horen van getuigen straks genormeerd. Nu zijn daar geen regels voor en iedereen doet dat enigszins verschillend. We kunnen daar wel mee beginnen, omdat het niet bijt met bestaande wetgeving of jurisprudentie.”

Wat is voor deze aanvullende politieopleiding nodig?

Martine: “Voor de opleiding van al onze mensen, hebben we zelf waarschijnlijk niet voldoende docenten dus zullen we de samenwerking met ketenpartners en opleidingsinstituten moeten zoeken. Er zijn vele honderden extra docenten nodig en die moeten ook opgeleid worden. Marianne helpt me daar een eerste indruk van te krijgen. De Politieacademie heeft daarin natuurlijk ook een belangrijke rol. Maar de impact is alleen al op het gebied van die gewone politieopleiding ingrijpend. Om een voorbeeld te geven: wanneer stop je met het onderwijzen van de oude regels en leer je alleen nog de nieuwe aan? Je wilt geen rekruten die het nieuwe wetboek niet kennen, maar ook geen verwarring. We zijn bezig dat uit te werken.”

Hoe is de praktijk van het politiewerk meegenomen in de ontwikkeling van het wetboek?

Martine: “Samen met Marianne hebben we daar vaak goede gesprekken over gehad. Iets kan juridisch wel mooi op papier staan, maar in de praktijk niet zo uitpakken. Het scherpste mijn juridisch denken en Mariannes praktische inzicht in ons werk. Het is bedoeld als de gereedschapskist voor ons werk dus telt de praktische kennis zwaar mee.”

Biedt de wetgeving voldoende ruimte om de invoering praktisch haalbaar te maken?

Marianne: “Het gekozen wetgevingstraject vergroot de kans op een goede implementatie. In de jaren negentig heeft het voorbereiden van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering een aanvang genomen. Er is de tijd genomen om tot wetgeving te komen in nauwe samenspraak met de gehele keten van de strafrechtpleging. Het OM, diverse uitvoeringsorganisaties zoals het CJIB en de Reclassering, de advocatuur, de rechtspraak, de politie en de bijzondere opsporingsdiensten hebben daarin een belangrijke rol vervuld. Die zorgvuldige voorbereiding is vervolgens tijdens de parlementaire behandeling doorgezet. Door een samenwerkingsverband van een aantal universiteiten, waaronder mijn afdeling aan de VU Amsterdam, is de vaste commissie van Justitie en Veiligheid bij de parlementaire behandeling geadviseerd. Vanuit dat samenwerkingsverband zijn per boek rapportages opgesteld en hebben we op verzoek van Kamerleden meermaals college gegeven over de nieuwe wet. De commissiedebatten in de Kamer waren daarbij zeer inhoudelijk van aard. Bovendien heeft de Kamer geholpen de vaart erin te houden door de ruimte te bieden om bewust bepaalde onderdelen later nog toe te voegen, via het zogenoemde aanvullingsspoor, zodat het eindresultaat zo actueel mogelijk is. Ook is er zoveel mogelijk ingezet op toekomstbestendige bepalingen. Zo is in de nieuwe wet zo min mogelijk concreet voorgeschreven welke techniek er moet worden toegepast door de politie. Verder is in het algemeen gestreefd naar een zo eenvoudig en duidelijk mogelijke regeling.”

Wat verandert er in de praktijk van bijvoorbeeld een agent op straat vanaf 1 april 2029?

Martine: “We mogen bij onduidelijkheid over iemands identiteit straks op straat een digitale vingerafdruk afnemen. Maar ook daarvoor hebben we nog wel wat invoeringsvragen te beantwoorden. We zullen apparatuur moeten inkopen, in grote aantallen en welke precies? Gaat die scanner dan aan je koppel hangen die al vele kilo’s weegt? Een ander voorbeeld is dat in de wet straks staat dat we, even in mijn woorden, kort na een verhoor een afschrift daarvan sturen naar een verdachte. Maar wat is kort erna? In een grote strafzaak een week, bij een winkeldief minder dan een uur? Het zal vast nog tot wat nieuwe arresten bij de Hoge Raad leiden.”

Is nu volledig zicht op alle wetswijzigingen?

Marianne: “Bij nieuwe wetgeving loop je na invoering altijd tegen vragen aan. Dat zagen we ook bij de Wet Usb, de nieuwe strafvorderlijke regels voor de tenuitvoerlegging, die al in werking zijn getreden. Er zijn daarom meerdere sporen voorzien. Met het meest omvattende spoor, het vaststellingsspoor, zijn we goed op weg. De twee vaststellingswetten voor alle boeken van het nieuwe Sv zijn op 1 april 2025 door de Tweede Kamer aangenomen en zijn nu bij de Eerste Kamer in behandeling. Via het innovatiespoor wordt in de praktijk geëxperimenteerd met bepaalde wijzigingen. Wijzigingen die deel uitmaken van het aanvullingsspoor zijn nog volop in ontwikkeling. Het gaat daarbij onder meer om onderwerpen die even waren geparkeerd in afwachting van de ontwikkeling van jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie, zoals de normering van vergaren en verwerken van bulkdata uit smartphones en de cloud. Hoe ga je daarbij om met bijvangst en filtering? Dit heeft ook weer samenhang met de Wet politiegegevens. De Commissie Koops II adviseert daarover. Tot slot is er met oog op het invoeringsspoor overgangswetgeving in de maak. Hoe ga je bijvoorbeeld om met lopende machtigingen voor inzet van opsporingsbevoegdheden waar 1 april 2029 ineens invalt?”

Is de politie klaar voor de nieuwe wetgeving?

Martine: “We zijn goed op dreef en hebben een goed beeld van de impact. We houden van een uitdaging en dat is dit in alle opzichten. Ik zie het daarbij als een van mijn taken om alle ketenpartners voor te bereiden op de impact, zoals als gevolg van de opleiding van politiemensen. Mijn boodschap is dat de nieuwe wet vooruitgang betekent, maar dat voor de invoering ervan de politie er komende jaren geen grote wijzigingen bij kan hebben. En dan nog zal het heus voorkomen dat we na invoering niet vanaf dag één alles perfect doen. Laten we dan niet rollebollend over straat gaan als politie, OM en strafadvocaatuur bijvoorbeeld. Iedereen zal moeten wennen en als politie moeten we daarbij ook coulantie betrachten richting andere ketenpartners. We zullen deze klus met elkaar moeten klaren.”

MARIANNE
HIRSCH
BALLIN

Advocaat Marianne Hirsch Ballin, tevens hoogleraar Straf- en Strafprocesrecht bij de VU Amsterdam, was lid van de Commissie Letschert (voluit de Commissie Implementatie nieuw Wetboek van Strafvordering) en is nu lid van de Commissie Koops II waarbij ze meewerkt aan een advies over aanvullende wetgeving voor de normering van de verwerking van bulkdata voor de politietaken. Ook ondersteunde zij vanuit een samenwerkingsverband van vier universiteiten de Tweede Kamer bij de parlementaire behandeling van het nieuwe wetboek.

MARTINE
VIS

Martine Vis is sinds 2022 programmadirecteur Nieuw Wetboek van Strafvordering. Met haar lange staat van dienst, variërend van districtschef, plaatsvervangend korpschef tot programmadirecteur, waarbij ze nog altijd diensten meedraait op straat, kent ze de politieorganisatie én de praktische gevolgen van de wetswijziging als geen ander.

Advocaat Marianne Hirsch Ballin:

“De impact op de politieorganisatie, het OM en de rechtspraak is groot”

| FOTO'S: CHRIS BONIS |

“Ruimere bevoegdheid voor uitvoerders van vonnissen”

“In de moestuin van de samenleving woekert altijd criminaliteit”

Met zijn inzet op vereenvoudiging bij het Openbaar Ministerie (OM) lijkt het alsof **Rinus Otte** het maatwerk in het ‘rechtsbedrijf’ naar de strafbank verwijst. Maar in dit interview versterkt hij zijn pleidooi met de oproep om de uitvoerders van vonnissen meer wettelijke ruimte voor dat maatwerk te bieden.

Meer eenvoud, zoals vaker werken met strafbeschikkingen en minder feiten op de tenlastelegging, waarom is dat nu ook weer nodig?

“Als OM moeten we ons concentreren op onze kerntaak: gezag over de opsporing uitoefenen en onze vervolgingstaak. We hebben ons werk te complex gemaakt en zijn in bepaalde opzichten te ver van onze juridische wortels weggedreven. Je kunt daardoor minder doen met dezelfde capaciteit. Er zijn grote achterstanden in de rechtshandhaving. Nog altijd wordt te veel zware criminaliteit niet vervolgd. Als zaken al worden opgepakt door ons, dan zit er te veel tijd tussen de daad zelf, de negatieve gevolgen voor de samenleving en het vervolgen en bestraffen ervan. Dit alles ondermijnt de rechtsstaat.”

Omdat te lang wachten, een te lange doorlooptijd, ook onrechtvaardigheid is?

“Absoluut. Voor alle betrokkenen in het strafproces. Als samenleving hebben wij de afspraak dat burgers geen eigenrichting plegen. Zo wordt de ruimte voor noodweer door de rechter in Nederland meer beperkt dan in de VS of het VK. Als OM hebben we daarin een belangrijke taak. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat we niet te weinig vervolgen of niet te

lang te doen over een zaak. Want als we het draagvlak voor het privilege van rechtshandhaving verliezen, dan gaat het mis. Dan denken mensen: we pakken ze zelf wel aan. Het is een erosie van het overheidsgezag.”

Sinds juni 2023 als voorzitter en dit jaar een decennium als lid van het College. Hoe vordert de vereenvoudiging?

“Mijn insteek is dat wij allen permanent onderweg zijn. In de moestuin van de samenleving woekert altijd criminaliteit en die zal nooit verdwijnen. Het is zevenblad dat overigens per tijdvak van kleur verschiet, net als criminaliteit: zoals de verschuiving van fysieke vermogenscriminaliteit naar online criminaliteit. Gestaag, met enkele procenten per jaar, dus echt niet heel grote aantallen, zetten we een beweging in die de goede kant op gaat.”

Het onkruid van de complexiteit is minstens zo hardnekkig als de criminaliteit?

“De enorme gerichtheid op individualistische detaillering per zaak en verdachte werkt tegen ons. En daarnaast, oh wee als iemand zich toch achtergesteld voelt in dit land. We stapelen vervolgens amendement op amendement, uitzondering op uitzondering. Maar in weerwil daarvan zetten we als OM juist stappen naar vereenvoudiging.”

Kunt u wat voorbeelden geven?

“Een klein voorbeeld: in overleggen in het gemeentelijke veiligheidshuis, dus onder anderen gemeente, politie en OM, zijn wij terughoudender geworden. Het OM participeert inhoudelijk minder. Alleen als er een duidelijk strafrechtelijk haakje is, vervullen wij een actievere rol. Onze hoofdofficieren en alle betrokken collega's richten zich meer op de kern-taken van het OM. We stellen ons daarmee meer magistraatlijk op. Een belangrijker voorbeeld is ons besluit om de tachtig verschillende sepotgronden terug te brengen naar vijf. Dat is een enorme vereenvoudiging van sepot-brieven en dus ook van besluitvorming. Voor die veranderingen zullen we samenwerken met andere organisaties, de ICT moet worden aangepast en het vergt natuurlijk nog nadere uitwerking. Maar dat gaat wel gebeuren.”

Het sepotbesluit wordt een meer grofmazige afweging en de motivering meer algemeen. Minder maatwerk voor slachtoffers dus?

“Laat ik me preciezer uitdrukken. Uit sommige commentaren op bijvoorbeeld mijn boek of onze plannen voor het OM maak ik op dat mensen soms lijken te denken dat ik tegen maatwerk zou zijn. Dat is niet het geval. Wel ben ik tegen de manier waarop we dat maatwerk nu organiseren. Neem alleen al het bepalen van de strafmaat. Elk vonnis begint er onder meer mee dat er rekening wordt gehouden met de persoon van de verdachte. Maar hoe daarmee rekening wordt gehouden is bepaald arbitrair. En verder, hoe moet je ooit het causale verband tussen de persoonlijke omstandigheden en de strafmaat redengevend vaststellen? Of bijvoorbeeld het meewegen van een geschokte rechtsorde?

“Regel in de wet discretionaire bevoegdheid CJIB, reclasse-ring, DJI”

Als de parameters in de straftoemeting zo fluïde zijn en daar zo wisselend gewicht aan wordt toegekend, ligt rechtsongelijkheid op de loer. Het is in theoretisch, menselijk en rechtsfilosofisch opzicht het creëren van een ingebakken teleurstelling. Het is zeer de vraag of bijvoorbeeld na een paar jaar gevangenisstraf, het beoogde doel is bereikt. Wij niet, de rechter niet, niemand kan zo ver vooruitkijken en bijvoorbeeld de recidive inschatten en de ontwikkeling van de persoon van de verdachte na een jarenlang verblijf in de gevangenis.”

Hoe komt het OM dan tegemoet aan bijvoorbeeld het doel van recidive voorkomen met een passende strafeis?

“In zijn algemeenheid draagt strafrechtelijke vervolging door het OM bij aan veiligheid omdat het strafrecht ook als doel heeft om af te schrikken. Maar je moet dat hogere doel niet vermengen met de werkzaamheden die nodig zijn om de taak van strafvervolging goed uit te oefenen. Regel in de wet bijvoorbeeld voor executieve organen, zoals het CJIB, de reclasse-ring of DJI de discretionaire bevoegdheid om binnen het kader van het vonnis maatwerk te leveren, om te bepalen of iemand de straf volledig moet uitzitten of de opgelegde geldboete wel volledig hoeft te worden betaald.”

Verlegt u daarmee niet alsnog het probleem van maatwerk naar de uitvoering, met alle risico's op willekeur?

“Het is zeker belangrijk dat te bewaken, maar de huidige situatie is in ieder geval geen oplossing. Je moet ook niet proberen met regels tegemoet te komen aan alle uitzonderingen want dan loopt het ook vast. Ik denk dat 'Groningen' en 'Herstel toeslagen' dat wel voldoende bewijzen. Tegelijk is er wel maatwerk mogelijk en soms heel belangrijk. De uitvoeringsdiensten kunnen in de praktijk vaak scherper zien wat nodig is. Geef hen dan wel het vertrouwen en de discretionaire ruimte om dit goed in te vullen. Dat vergt ook vertrouwen van de samenleving, die deze ruimte soms heel moeilijk zal vinden. Het parlement is er voor om die uitvoering globaal te controleren en algemene regels stellen, maar niet door de uitvoering minder ruimte te bieden. De toenmalige regering wilde juist de uitvoering meer ruimte geven voor maatwerk als reactie op het parlementair onderzoek naar de kindertoeslagaffaire.”

U vraagt veel extra vertrouwen van de samenleving?

“Ten dele, want het strafrecht is als Sisyphus die steeds weer een rotsblok een berg omhoog duwt dat daarna weer naar beneden rolt. We moeten ons dus vooral realiseren dat het strafrecht niks oplost aan maatschappelijke problemen. De ambities van juristen, de hoop van burgerij en de hoop van de overheid is daarbij net zo goed het zevenblad. Als we tot een strafrecht willen komen dat meer draagvlak oplevert en niet disproportioneel wordt, zullen we dus ook de illusiepolitiek aan verwachtingen van het strafrecht moeten bestrijden. Strafrecht is er vooral om de samenleving niet te laten verslechteren, niet om maatschappelijke problemen op te lossen. Als je dat niet accepteert, leidt het alleen

Rinus Otte voorzitter College procureurs- generaal Openbaar Ministerie

Geboren in 1961, combineerde Rinus Otte sinds de jaren negentig een loopbaan van wetenschapper eerst met een rol binnen de rechtspraak als rechter, raadsheer en vice-president bij rechtbank en gerechtshoven. Sinds 1 maart 2016 is hij lid van het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie (OM) en sinds 1 juni 2023 als voorzitter. Hij schreef meerdere boeken, waarvan de laatste de titel draagt 'De troost van gebrekkig strafrecht.'

maar verder tot erosie van het overheidsgezag. Maar ik zie mezelf ook als een realist, in het huidige tijdvak zullen de verwachtingen van het strafrecht niet snel temperen.”

Het OM voert de wet uit en de landsadvocaat ondersteunt daarin. Is uw pleidooi van eenvoud én maatwerk ook op ons werk van toepassing?

“De landsadvocaat behoort tot de top van de advocatuur en wij hebben de landsadvocaat heel hard nodig, ook voor de toekomst. Hij is een steunpilaar. Schrijf dat maar op. Bijvoorbeeld bij de afhandeling van vorderingen en claims tegen het OM of bij het opeisen van tegoeden bij criminelen. Maar ook daar vinden wij dat de pogingen die de landsadvocaat namens het OM onderneemt om tot een schikking te komen wel eens doorschiet. Het mag dus ook daar allemaal eenvoudiger. Daarin hebben wij natuurlijk ook een taak. Eruit komen door te schikken hoeft niet altijd het einddoel zijn. In tegendeel, het kan soms beter zijn om de rechter te laten beslissen. Daar is de rechtsvorming ook mee gediend. Het vergroten van de slagkracht, naast het voeren van het debat in het openbaar discours van een zittingzaal is ook veel waard.”

“Pogingen tot schikken door landsadvocaat schiet wel eens door”

Het klinkt niet meteen eenvoudiger om het eerder aan te laten komen op een rechtszaak. Er is toch het risico van slepende procedures?

“Het proces om te schikken kost net zo goed veel tijd en overleg. Bovendien, met een rechterlijke uitspraak kunnen we soms juist in andere situaties weer makkelijk verder omdat het meer duidelijkheid geeft in voorkomende gevallen. Een rechterlijke uitspraak kan veel bijdragen aan de landelijke rechtsvorming, ook in de zaken waarin het OM in het ongelijk gesteld wordt.

We hebben bijvoorbeeld met hulp van de landsadvocaat over de rechten van slachtoffers tot aan de Hoge Raad geprocedeerd. De uitkomst daarvan is dat de positie van het slachtoffer enerzijds is verruimd en tegelijk is begrensd. Er is meer ruimte voor spreekrecht, maar de Hoge Raad bevestigt tegelijk dat het OM beslist over het al dan niet instellen van hoger beroep in een strafzaak. Het slachtoffer heeft daar geen inspraak in. Misschien is dat geen prettige boodschap, maar het maakt ons in alle procedures wel net iets slagvaardiger, iets waar alle slachtoffers wat aan hebben.

Een mooi voorbeeld is ook de zaak van het terugvorderen van het geld van een pseudokoop voor schilderijen van het Frans Hals Museum. De schilderijen zijn terug en het geld dat was ingezet om via een heimelijke operatie de schilderijen terug te halen, moeten de daders terugbetalen. Simpel.”

Na de inzet op meer strafbeschikkingen, eenvoudiger tenlasteleggingen, minder schikken in civiele zaken en vereenvoudiging van sepotbesluiten, staat er nog meer op de rol?

“Allereerst kost het effectueren van al deze maatregelen echt nog veel tijd. Daarnaast zijn we bezig met het herijken van ons opportuniteitskader: welke misdaad geven we prioriteit

in de aanpak? Dat is een van de lastiger thema's om vereenvoudiging in aan te brengen. Wat we nu zien is dat in een stad als Rotterdam het aantal woninginbraken met 20 procent daalt. Dat is mooi, maar de criminaliteit is op zichzelf niet minder geworden, die manifesteert zich nu bijvoorbeeld meer online. We volgen nu te weinig cybercriminelen en dus willen we daar voortaan meer op inzetten. Het maken van die keuze was niet eenvoudig, de omschakeling naar deze nieuwe prioriteit zal dat evenmin zijn. Maar het moet wel. Dat is wel een worsteling geweest.”

U stelde in dit interview een paar keer uzelf een vraag. Welke miste nog?

“Is de troost van gebrekkig strafrecht ook toepasbaar op ons College van procureurs-generaal? Ja, want wat wij doen heeft ook gebrekkige uitkomsten. Het kost dus vooral tijd, je moet onze inspanningen zien in de grote mars van de geschiedenis. Het troostende is dat er een beweging op gang komt van vereenvoudiging zodat we meer aangiftes kunnen afdoen en daders kunnen vervolgen bij een gelijkblijvende capaciteit. Zo lang we in de moestuin van de samenleving maar accepteren dat misdaad steeds terugkomt en wij als OM steeds weer naar onze wortels terug moeten gaan om bij de tijd te blijven.”

Inzicht in

Bestuursrecht

IRENE VAN DER HEIDEN

PROCEDURES ONDER SPANNING

| FOTO'S: SEBASTIAAN VAN DENZEL |

MARIE-LISE SLUJTER

MARIE BATTING

JULES DE KORT

CONGRES

Inzicht in Bestuursrecht wordt elk najaar door Pels Rijcken georganiseerd. Met een terugblik op de ontwikkelingen in de wetgeving en de rechtspraak en vanuit praktijkervaringen brengen de bestuursrechtadvocaten van Pels Rijcken de deelnemers, werkzaam bij diverse overheden, op de hoogte van de nieuwste inzichten. In de plenaire opening kreeg de democratische rechtstaat, en de druk op de rechter, nadrukkelijk de aandacht. Daarna waren er deelsessies: Openbare Orde door Jules de Kort en Bob Jaasma, EU-recht door Georges Dictus en Rosanne van der Straten, Subsidierecht door Jasper Kennis en Demy Jongkind, Toezicht en Handhaving door Arian de Heer en Josanne Waalkens en de Wet Open Overheid door Nina Bontje en Brechtje Boerboom.

Het bestuursrecht biedt ruime mogelijkheden om op te komen tegen besluiten. Dat zorgt voor waardevolle rechtsbescherming en daar wordt ook volop gebruik van gemaakt, met een toename van procedures tot gevolg. Dat zorgt voor nieuwe uitdagingen. Deze ontwikkeling stond centraal bij de opening van het jaarlijkse congres Inzicht in Bestuursrecht van Pels Rijcken.

Transparantie

Marije Batting, advocaat-partner en sectievoorzitter van de sectie Bestuursrecht van Pels Rijcken, opende het congres. Zij refereerde aan het publieksonderzoek van Ipsos I&O dat Pels Rijcken in het kader van de Week van de Rechtsstaat heeft laten uitvoeren. Daaruit blijkt dat het publiek transparantie en openheid belangrijk vindt voor het vertrouwen in de rechtsstaat. Daarbij spreken Nederlanders hun steun uit voor de taak van de rechter om overheidsbeleid te controleren. “Met alle onrust in de wereld om ons heen is aandacht voor de rechtsstaat belangrijker dan ooit. De toename van maatschappelijke rechtszaken, waarbij ingewikkelde kwesties op het terrein

van bijvoorbeeld het klimaat of internationaal recht niet alleen in het maatschappelijk debat maar ook in de rechtszaal worden gevoerd, past daarbij”, aldus Batting.

Publieke arena

Tot die behoefte aan openheid en transparantie moeten juristen en advocaten van de overheid zich verhouden. Zij dragen immers mede verantwoordelijkheid voor het versterken van het vertrouwen in de rechtsstaat. Procederen met oog voor het burgerperspectief en een heldere uitleg over de afweging van belangen horen daarbij, zegt Batting. De advocaten van Pels Rijcken merken dat duidelijk in de rechtszaal. En daar gaat het er soms, net als in het publieke debat en in de media, hard aan toe. Niet alleen in de publieke arena’s, maar ook in aanloop naar procedures, houdt ze de toehoorders voor. “Het debat verhardt en er bestaat minder bereidheid naar elkaars standpunt te luisteren. Dat is geen optie. Ook de rechter verlangt – terecht – om oog te houden voor alle belangen die spelen. En juist op zoek te gaan naar verbinding. Wij zien dat bijvoorbeeld door de toename van pogingen van rechters om ook in bestuursrechtelijke zaken te schikken.”

‘Fatsoenlijk procederen’

Een actuele ontwikkeling waar in deze editie dan ook aandacht aan is besteed, is die van ‘fatsoenlijk procederen’. In april 2025 deed de voorzieningenrechter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak in een Woozaak. De voorzieningenrechter besloot een beroep niet-ontvankelijk te verklaren vanwege schending van het beginsel van behoorlijke procesvoering. In een uitspraak van juli 2025 werd dat oordeel in een bodemprocedure door de Afdeling bekrachtigd. Bestuursrechtadvocaten Irene van der Heijden en Marie-Lise Sluijter namen de toehoorders mee in deze nieuwe rechtspraak.

Van der Heijden: “Er zijn situaties waarbij burgers of hun gemachtigden buitensporig vaak verzoeken doen en bezwaar en beroepsprocedures instellen. Bestuursorganen ervaren daarbij vaker dan voorheen onbetamelijk gedrag vanuit eisers, zoals veel en niet noodzakelijke correspondentie, soms met grensoverschrijdende uitlatingen. Gedragingen die tot oplopende doorlooptijden kunnen leiden bij bestuursorganen en de rechtspraak. Om gerechtelijke procedures ordentelijk te laten verlopen, heeft de rechter diverse mogelijkheden tot zijn beschikking”, zo legt ze uit. Denk daarbij

aan instrumenten zoals het weigeren van stukken en het beperken van spreek-tijd, om de goede procesorde te handhaven, en, in uitzonderlijke gevallen, niet-ontvankelijkverklaring vanwege misbruik van recht. “Onlangs is daar – binnen het bestuursrecht – nog een algemeen rechtsbeginsel aan toegevoegd: het beginsel van behoorlijke procesvoering, dat in feite aan procespartijen de verplichting oplegt om ‘fatsoenlijk’ te procederen. De rechter kan grenzen stellen en ingrijpen wanneer dit beginsel wordt geschonden.”

Stroomlijnen, de-escaleren en begrenzen

Dat de rechter kan ingrijpen zorgt er helaas niet direct voor dat de oplopende doorlooptijden van bestuursorganen wordt tegengegaan, zo waarschuwen Van der Heijden en Sluijter. Ze deelden daarom concrete tips voor overheden om, voorafgaand aan een procedure bij de rechter, zélf de bestuursrechtelijke (voor) procedure in goede banen te leiden en zo nodig grenzen te stellen. Sluijter: “De drieslag van stroomlijnen, de-escaleren en begrenzen kan bestuursorganen helpen te voorkomen dat zaken overmatige belasting veroorzaken.” Bij stroomlijnen gaat het bijvoorbeeld

Het beginsel van behoorlijke procesvoering

ECLI:NL:RVS:2025:3447, Raad van State, 202107683/1/A3 e.a., r.o. 2: Dit beginsel houdt onder meer in dat zowel schriftelijk als mondeling het debat met elkaar gevoerd moet worden op een fatsoenlijke manier, zonder daarbij gebruik te maken van ongepaste, beledigende en dreigende teksten en/of uitlatingen. De rechter kan overgaan tot het niet-ontvankelijk verklaren van een rechtsmiddel als het taalgebruik de grenzen van de normale, beschaafde en legitieme kritiek overstijgt en/of in een procedure systematisch rechters of medewerkers van een gerecht, bestuursorganen of representanten van bestuursorganen worden beschuldigd van vooringenomenheid, partijdigheid of het plegen van misdrijven.

om het kanaliseren van de communicatie, zoals het aanwijzen van een vaste contactpersoon en het inrichten en voorschrijven van een specifiek kanaal voor bepaalde berichten. De inwerkingtreding van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) per 1 januari 2026 biedt daarin uitkomst. Sluijter: “Wat betreft de-escalatie kan het klacht-recht uit hoofdstuk 9 van de Awb een mooie inspiratiebron zijn. Zo heeft bijvoorbeeld de Nationale ombudsman diverse handreikingen uitgebracht waarin hij tips geeft om met aanhoudend en grensoverschrijdend klaaggedrag om te gaan. Die tips komen ook goed van pas buiten klachtprocedures. Als bestuursorgaan kunt u ook grenzen stellen door bijvoorbeeld niet mee te gaan in herhaalde verzoeken om hoorzittingen uit te stellen,” zo gaf Sluijter de toehoorders nog mee.

| Koffie met... |

Katrien Winterink (44) is sinds 2009
advocaat bij de Sectie Ruimte en Milieu.
Ze is via een opmerkelijke loopbaan
bij Pels Rijcken terechtgekomen.
“Ik was een van de eerste stapelaars.”

...Katrien Winterink

Waar drink je het liefst je koffie?

“Ik woon in Noordwijkerhout, waar ik
ook ben opgegroeid. Ik vind het strand
heerlijk, zowel in de zomer als in de
winter. Hardlopen of wandelen: verstand
op nul en hoofd leegmaken. Daarna een
warme cappuccino in een strandtent.”
Lachend: “Zonder suiker natuurlijk.
Dat is slecht voor je tanden.”

“Ik ben er echt vol voor gegaan, naast mijn baan als mondhygiëniste”

Sinds januari vorig jaar ben je partner. Hoe bevalt dat?

“Ik ben nog maar kort partner en moet groeien in deze rol, maar tot nu toe bevalt het hartstikke goed. Natuurlijk zijn er taken bijgekomen, zoals leidinggeven en meedenken over hoe we zaken sectie- en kantoorbreed aanpakken, maar het is allemaal goed behapbaar. Een paar jaar geleden wilde ik nog geen partner worden, mijn zoon was nog klein en het partnerschap leek mij lastig te combineren met het moederschap. Achteraf was het helemaal niet nodig om zo te denken, want er is voldoende ruimte om werk met privé te combineren. Bovendien zijn bij Pels Rijcken genoeg vrouwelijke partners die me zijn voorgedaan en die hebben laten zien dat de combinatie prima werkt.”

Waar wil je je als partner op focussen?

“Een goede sfeer op kantoor vind ik belangrijk; ik kan slecht tegen vooroordelen en onrecht. Net als ik het belangrijk vind dat iedereen zichzelf kan zijn, hecht ik veel waarde aan mentale gezondheid op de werkvloer. Ik dacht op een gegeven moment: ‘Als ik echt wil meedenken op het niveau waar beslissingen over de koers worden bepaald en actief wil bijdragen aan een goede werkcultuur, zal ik partner moeten worden. De cultuur is overigens sinds ik in 2009 bij Pels Rijcken ben begonnen veel opener geworden:

minder binnenkamers en met betere onderlinge communicatie. Een positieve ontwikkeling.”

Wat houdt je werk bij Pels Rijcken in?

“Als advocaat richt ik mij op het milieurecht, met een focus op aansprakelijkheid, handhaving en bodemrecht. Ik werk aan zowel kleine dossiers als grote, ingewikkelde zaken over milieuvervuiling. Zo ben ik betrokken bij een massaclaim van een aantal belangenorganisaties tegen de Staat vanwege PFAS-verontreiniging in Nederland. Maar ik doe bijvoorbeeld ook de Klimaatzaak Bonaire, een procedure over de vraag of de Staat voldoende doet om Bonaire en haar inwoners te beschermen tegen de negatieve gevolgen van klimaatverandering.”

Waarom vind je het inhoudelijk interessant?

“Het leuke aan mijn werk vind ik dat het niet gaat over mensen die elkaar de tent uitvechten, maar over maatschappelijke belangen die iedereen raken. De zaken die mijn team en ik behandelen zijn complex, kennen grote belangen en vragen regelmatig om invulling van open normen; regels waarbij de wetgever bewust ruimte open laat voor interpretatie. Het zijn geen klip-en-klare situaties met een eenduidig antwoord. Juist daardoor is mijn werk uitdagend en interessant.”

Hoe ben je bij Pels Rijcken terecht gekomen?

“Tijdens mijn studie heb ik meegedaan aan mr. Z, een driedaagse business-course voor eind bachelor- en begin masterstudenten. Met een team werk je drie dagen aan een fictieve zaak en krijg je een kijkje in de keuken van de advocatuur. Ik vond Pels Rijcken zo’n leuk kantoor met bevlogen mensen dat ik na mijn studie een open sollicitatie heb gestuurd en heb aangegeven dat mijn interesse lag bij civiel recht en gezondheidsrecht. Daar was geen plek, maar wel bij de Sectie Ruimte en Milieu. Ik ben gaan lunchen met een van de toenmalige partners, die mij van alles vertelde over zijn praktijk en me echt enthousiast maakte.”

Je carrièrepad is opvallend — van mondhygiëniste naar milieurechtadvocaat. Hoe is dat gegaan?

“Na de havo had ik geen idee wat ik wilde worden. Mijn vader, tandarts, adviseerde me een degelijke hbo-opleiding tot mondhygiëniste te volgen. Daarna had ik een mondhygiënepraktijk binnen de praktijk van mijn vader en werkte ik bij een orthodontist. Het was een fijn team en leuk werk met al die onzekere pubers, maar na een paar jaar wilde ik verder. Ik begon aan exacte vakken op vwo-niveau met het idee om tandheelkunde te studeren, maar die vakken lagen me niet en het werk als tandarts leek me toch te eentonig. Omdat ik als kind al slecht tegen onrecht kon en geïnteresseerd was in het strafrecht, ben ik op mijn 25e naast mijn werk als mondhygiëniste rechten gaan studeren met het idee officier van justitie te worden. Dat is het uiteindelijk niet geworden, omdat ik door mr. Z enthousiast was geworden voor de advocatuur.”

Korte berichten

ImpactFest en Access to Justice Fonds

Wat heeft dit carrièrepad je uiteindelijk gebracht?

“Doordat ik al meer werkervaring had en wat ouder was toen ik aan mijn rechtenstudie begon, had ik meer rust, focus en levenservaring. Ik ben er echt vol voor gegaan, naast mijn baan als mondhygiëniste. Ik was een van de eersten op kantoor die via het stapelen van opleidingen in de advocatuur belandde. Maar het is helemaal niet verkeerd om eerst levenservaring op te doen. Als je een doel hebt, maakt het uiteindelijk niet uit hoe je de weg ernaartoe bewandelt.”

Over deze rubriek

In deze rubriek gaan we in gesprek met kantoorgenoten over de persoonlijke verhalen achter hun werk. We bieden een kijkje in de ervaringen, achtergronden en drijfveren die onze mensen vormen. Met deze serie willen we kennis, inzicht en bewustwording rondom diversiteit en inclusie (D&I) vergroten. D&I is sinds 2021 een strategische pijler binnen ons kantoor en we streven ernaar dat ons personeelsbestand een zo goed mogelijke afspiegeling is van de samenleving. In dit portret vertelt een kantoorgenoot openhartig over haar bijzondere loopbaan. Ze volgde geen standaard opleidingsroute als advocaat, maar bouwde haar carrière op via zogenoemde ‘gestapelde’ opleidingen. Haar verhaal laat zien hoe verschillende achtergronden en ontwikkelpaden onze organisatie verrijken en hoe talent zich in verschillende vormen manifesteert.

ImpactFest is het jaarlijkse evenement van ImpactCity Den Haag. Hiermee faciliteert de gemeente Den Haag ondernemers en andere impactmakers met innovatieve oplossingen bij het starten en opschalen van hun bedrijf. Pels Rijcken levert een inhoudelijke en een financiële bijdrage vanuit het Access to Justice Fonds. Dit jaar vond het event plaats op 30 oktober in de Fokker Terminal.

Hoe voorkom je als start-up juridische valkuilen die je op termijn veel geld kunnen kosten? Een vraag die veel impactvolle start-ups hadden, zo bleek tijdens een door Pels Rijcken georganiseerde paneldiscussie. Onder leiding van Pels Rijcken-advocaat Martijn Scheltema vuurden makers van nieuwe AI's, algoritmes en andere digitale oplossingen de ene na de andere vraag af. Concetta Allegra, Hèlen Haaijer (beiden Pels Rijcken), Jan-Willem Prakke (Legal Manager) en Raúl Maduro

(Lexgen AI) zetten alle zeilen bij om ze te helpen de juridische uitdagingen het hoofd te bieden. Voor het derde jaar op rij stelde Pels Rijcken vanuit het Access to Justice Fonds een financiële bijdrage beschikbaar voor een initiatief dat toegang tot het recht verbetert in de regio Zuid-Holland. Tijdens ImpactFest pitchten de 3 finalisten hun initiatieven voor een vakkundige jury. Winnaar van het Access to Justice Fonds 2025 is EviSafe. Zie het bericht verderop in dit magazine.

Bekijk hier de aftermovie:

<https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7392186171877040129>

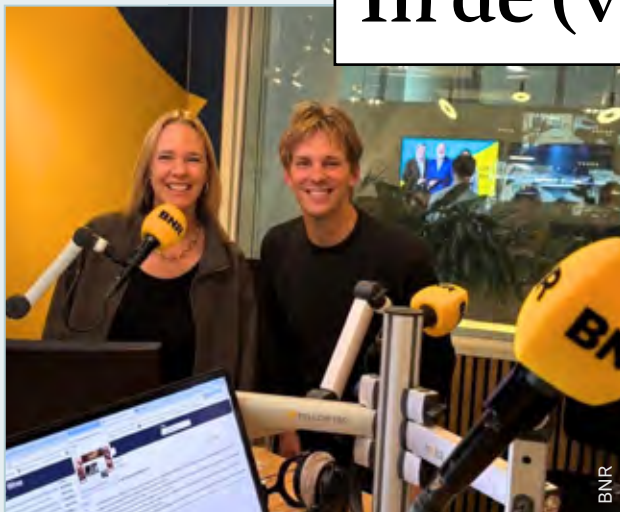

ORANGE THE WORLD

In Nederland sterft er elke 8 dagen een vrouw door geweld en heeft 73% van de vrouwen seksuele intimidatie meegemaakt. Dit moet stoppen. Daarom steunen we de wereldwijde campagne Orange the World: een initiatief van UN Women tegen geweld tegen vrouwen en meisjes. In meer dan 100 landen worden er gedurende 16 dagen acties georganiseerd, geld ingezameld en worden gebouwen en objecten oranje uitgelicht. Op 25 november kleurden wij ons kantoorgebouw oranje in het teken van de Internationale Dag voor de uitbanning van Geweld tegen Vrouwen.

In de (vak)media

Impact AI op de advocatuur

‘Ondanks de komst van AI blijft Pels Rijcken inzetten op junioren, om ze voor de lange termijn op te leiden tot advocaten en partners’, aldus Sandra van Heukelom-Verhag bij BNR Zakendoen waar het onder meer ging over de impact van AI op de advocatuur en deelde ze haar visie op maatschappelijke en rechtsstatelijke thema’s. Zo vertelde ze over de veranderingen binnen Pels Rijcken in de afgelopen vijf jaar, de rol van de Staat als cliënt, technologische ontwikkelingen en het belang van een open cultuur in de organisatie.

Het gesprek is terug te luisteren via:

Vakliteratuur

Onze advocaten schrijven regelmatig artikelen voor de vakliteratuur over gerechtelijke uitspraken en andere juridische ontwikkelingen. Hieronder een selectie van de artikelen uit het afgelopen kwartaal. Je vindt alle publicaties ook op pelsrijcken.nl/kennis.

Kroniek Overheidsaansprakelijkheid

In deze kroniek bespreken Irene van der Heijden, Jelmer Procee en Thijs Franssen de ontwikkelingen op het gebied van de onrechtmatige en rechtmatige overheidsdaad. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de buitengewone vorm van overheidsaansprakelijkheidsrecht: de onverplichte tegemoetkoming. pelsrijcken.nl/kennis/ntb-kroniek-overheidsaansprakelijkheid-eerste-helft-2025

Private Antitrust Litigation 2026 guide

Willem Heemskerk, Floor van der Lecq en Sebastiaan Cnossen leverden het Nederlandse hoofdstuk voor de 2026 editie van *Getting the Deal Through – Private Antitrust Litigation guide*. Het hoofdstuk bevat inzichten in onder meer antitrustgeschillen, Nederlands beleid en ervaringen bij Nederlandse autoriteiten. pelsrijcken.nl/kennis/private-antitrust-litigation-in-the-netherlands

Kroniek van het algemeen bestuursrecht

In deze kroniek gaan auteurs Jean-Paul Heinrich en Irene van der Heijden onder meer in op de 'zoektocht naar het juiste midden' tussen burgervriendelijke overheidsdienstverlening en rechtsbescherming enerzijds en de grenzen aan het doenvermogen van bestuursorganen en rechtspraak anderzijds. pelsrijcken.nl/kennis/kroniek-van-het-algemeen-bestuursrecht-2025

Omgevingswetdag

Pels Rijcken en de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) organiseerden op 28 oktober de Omgevingswetdag. De dag werd geopend door Lianne Barnhoorn, advocaat bij Pels Rijcken. NVDE-voorzitter Olof van der Gaag, prof. mr. dr. Kars de Graaf en Floortje Jorna (AEF) bespraken voor een volle zaal de laatste ontwikkelingen rondom de Omgevingswet in het kader van de energietransitie.

FRAUDE FILM FESTIVAL

Op 6 en 7 november vond de elfde editie van het Fraude Film Festival (FFF) plaats in Koninklijk Theater Tuschinski. Het FFF draagt bij aan aandacht voor de aanpak van fraude en vraagstukken op het gebied van integriteit. De vertoonde documentaires zoals *The Gig Is Up*, *The Black Swan*, *When We Speak* en *The Recycling Myth*, workshops en presentaties over fraudebestrijding trokken tezamen ruim 10.000 bezoekers. Het FFF wordt mede mogelijk gemaakt door 25 partners, waaronder bijvoorbeeld de politie, de FIOD, het Openbaar Ministerie, De Nederlandsche Bank en Pels Rijcken.

voorRecht-Rechtspraak wint Overheidsinnovatie-award

Tijdens een speciaal event in Den Haag zijn de winnaars van de Overheidsawards 2025 bekendgemaakt. Diemer Kransen, algemeen directeur en regionaal commandant Brandweer van de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland, ontving de titel Overheidsmanager van het Jaar 2025. voorRecht-Rechtspraak is uitgeroepen tot Beste Overheidsinnovatie van het Jaar 2025. Voor de titel Overheidsmanager van het Jaar waren de andere genomineerden: Maarten van Aalst (KNMI) en Vincent Bergsma (Waterschap Hollandse Delta). Bij de Overheidsinnovatie-award ging het om Slim Strandnet (gemeente Den Haag) en Gegevensboekhouding (Ministerie van Justitie en Veiligheid).

Cassatiecorrespondenten op bezoek

Onze Cassatiecorrespondentendag, waarop onze sectie Cassatie advocaten uit het hele land uitnodigt met wie zij samenwerken in cassatiezaken, was weer een bijzonder inspirerende middag! Dit jaar stond het thema **Europa en het Nederlandse privaatrecht** centraal.

Prof. mr. Kasper Jansen, hoogleraar Europees aansprakelijkheidsrecht aan de Erasmus School of Law (Rotterdam) en voormalig cassatieadvocaat bij Pels Rijcken gaf een boeiende lezing over de invloed van Europese regelgeving op het privaatrecht. Die werd gevolgd door twee workshoprondes waarin de laatste ontwikkelingen in de rechtspraak werden besproken.

De invloed van Europa is niet meer weg te denken uit het privaatrecht. Waar deze invloeden lange tijd vooral zichtbaar waren in specialistische gebieden zoals consumentenrecht en arbeidsrecht, hebben ze inmiddels ook een steeds grotere impact op de algemene leerstukken van het privaatrecht.

NIEUWE PARTNERS

Paul Tanja (33) en Diederik Wolters Rückert (38) treden per 1 januari 2026 toe als nieuwe partners bij Pels Rijcken. Beide advocaten brengen aanzienlijke expertise en ervaring met zich mee en zullen bijdragen aan de verdere versterking van de civielrechtelijke en aanbestedingspraktijken van het kantoor.

Blikvanger

Winnaar Access to Justice Fonds 2025: EviSafe

Met de financiële bijdrage van 20.000 euro wil oprichter Naomi Hija de Guardian App lanceren: 'Hiermee kunnen slachtoffers direct hun vertrouwenspersonen – vrienden, familie of hulpverleners – alarmeren. Elke melding wordt automatisch vastgelegd. Dit vergroot de veiligheid en de positie van slachtoffers. Ik wil hen sterker maken, zodat ze weer regie over hun leven krijgen.'

| FOTO: SEBASTIAAN VAN DENZEL |